

Pielikums: Galvenie konstatējumi EASO ziņojumā par situāciju patvēruma jomā ES 2014. gadā

Ievads

EASO 2014. gada ziņojumā ir sniegts visaptverošs pārskats par starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaitu un veidu visās 28 ES dalībvalstīs, kā arī Norvēģijā un Šveicē (ES+). Tajā ir pētītas tendences, tostarp galvenās problēmas un reakcijas uz tām gada laikā, nozīmīgākie jaunumi institucionālajā un tiesiskajā jomā, kā arī sniegts pārskats par kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) praktisko funkcionēšanu. Informāciju ir sniegušas dalībvalstis, ANO Augstais komisārs bēgļu jautājumos, pilsoniskā sabiedrība, informācijas speciālisti un amatpersonas, kas ar šiem jautājumiem saskaras ikdienā.

Svarīgākie punkti ziņojumā

- 2014. gadā bija vairāk nekā 660 000 pieteikumu uz starptautisko aizsardzību ES+, t. i., lielākais skaits kopš datu vākšanas uzsākšanas ES līmenī 2008. gadā.
- Lielākais skaits reģistrēto patvēruma meklētāju bija Sīrijas, visu Rietumbalkānu valstu un Eritrejas pilsoņi. Lielākās uzņēmējas valstis bija Vācija, Zviedrija, Itālija, Francija un Ungārija.
- 2014. gada beigās vairāk nekā 500 000¹ cilvēku gaidīja lēmumu par savu patvēruma meklētāja pieteikumu EU+; salīdzinājumā ar 2013. gadu izskatāmo pieteikumu skaits pieauga par +37%.
- Ilgstošā krīze Sīrijā radīja galveno problēmu ES+ 2014. gadā, jo sīriešu pieteikumu skaits sasniedza vairāk nekā 128 000. Tas izraisīja nepieciešamību izveidot speciālus pasākumus attiecībā uz pārceļšanos un humāno uzņemšanu.
- Afganistāna vēl joprojām bija viena no galvenajām patvēruma pieteicēju izcelsmes valstīm pagājušajā gadā; 42 745 pieteikumi 2014. gadam veidoja 53 % pieaugumu salīdzinājumā ar 2013. gadu. Tai arī bija augstākais nepavadīto nepilngadīgo patvēruma meklētāju ES+ skaits (6 155).
- Pieteikumu skaits no Rietumbalkānu valstu pilsoņiem sasniedza 110 000, ievērojama daļa no tiem bija no Serbijas un Kosovas.
- Bija vairāk nekā 14 000 pieteicēju no Ukrainas, kas ir 13 reižu pieaugums salīdzinājumā ar 2013. gadu.
- 2014. gads iezīmēja 7 gadu Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda (AMIF) uzsākšanu ar EUR 3,137 miljardu budžetu, lai atbalstītu projektus dalībvalstīs.

Nozīmīgākie jaunumi 2014. gadā

Vidusjūras reģiona krīze

2014. gadā jautājumi par piekļuvi patvēruma procedūrai un migrācijas plūsmu pārvaldību bija politisko debašu uzmanības centrā, jo ievērojami pieauga migrantu ierašanās no jūras, kas bieži noveda pie traģiskiem dzīvības zaudējumiem Vidusjūrā. Vidusjūras darba grupa centās vairāk uzzināt par šīs problēmas galveno cēloni un atrast tai risinājumu. Liels uzsvars tika likts uz sākotnējo patvēruma procedūras posmu, tostarp pieteikuma iesniegšanas un reģistrēšanas procesu, kur vēl aizvien saglabājas problēmas, jo īpaši ES+ valstīs, kuras saskaras ar ievērojamu un/vai pēkšņu migrantu ierašanās pieaugumu.

Uzņemšanas telpas

Patvēruma meklētāju pieteikumu skaita pieaugums 2014. gadā noveda pie izmitināšanas iespēju trūkuma daudzās valstīs, uzsverot nepieciešamību pēc lielākas elastības attiecībā uz uzņemšanas telpām. Dalībvalstis uz to reaģēja, nodrošinot jaunas telpas un izveidojot ārkārtas uzņemšanas punktus. Šajā sakarā Eiropas

¹ Šajā skaitlī ir ietvertas arī pārsūdzības

Savienības Tiesa (EST) paskaidroja, ka finanšu pabalstam, ko piešķir pieteikuma iesniedzējiem, ir jābūt tik lielam, lai ļautu viņiem atrast, ja nepieciešams, privāti īrējamu mājokli. Daudzas ES+ valstis nolēma paplašināt piekļuvi darba tirgum, lai pieteikuma iesniedzēji varētu uzlabot savu pašpietiekamību. Daudzās dalībvalstīs pārskatīja aizturēšanas politiku ar redzamu tendenci aizturēšanas vietā ieviest alternatīvas.

Valsts patvēruma sistēmu izveidošana

Apsverot pieteikumu skaita un izskatāmo lietu pieaugumu, daudzas ES+ valstis pārstrukturizēja savas patvēruma pārvaldes, nolīga darbā papildu personālu un reorganizēja uzdevumus un resursus. Ieviesa vairākus pasākumus, lai veicinātu efektivitāti un elastīgā veidā reaģētu uz jaunajiem spiedieniem. Tie ietvēra ārkārtas plānu noteikšanu, speciālu procedūru izmantošanu ātrākai lēmumu pieņemšanai, drošu izcelsmes valstu saraksta pārskatīšanu, konkrētu patvēruma lietu klašu prioritizēšanu un jaunus tehnoloģiju risinājumus.

EASO atbalsts

EASO turpināja sniegt operatīvo atbalstu Grieķijai, Itālijai, Bulgārijai un Kīprai un veiksmīgi īstenoja kopīgas apstrādes pilotprojektus, kas parādīja piemērotību izvietot dalībvalstīs kopīgas apstrādes atbalsta komandas, kā arī projektu ar Maltu un Itāliju par nelegālo migrantu situācijas atvieglošanu. EASO ir apmācījis vairāk nekā 2 800 patvēruma un uzņemšanas amatpersonas. Turklāt EASO ir organizējis ārējās dimensijas pasākumus ar vairākām valstīm, tostarp Turciju, Serbiju, Jordāniju, Maroku un Tunisiju. Vēl EASO savas Agrīnās brīdināšanas un sagatavotības sistēmas (EPS) ietvaros uzsāka jaunu statistikas datu vākšanu, kur katru mēnesi visas ES+ valstis sniedz datus, papildinot informāciju, kas pieejama no Eurostat. Pamatojoties uz šiem jaunajiem datiem, gada ziņojumā ir ietverta uzlabota analīze.

Juridiskie jautājumi

Eiropas Savienības Tiesa (EST) lēma par alternatīvās aizsardzības svarīgajiem aspektiem (jo īpaši par priekšstatu par iekšējo bruņoto konfliktu un nopietnu veselības stāvokļu lietām) un izskaidroja, kā valsts iestādes var novērtēt seksuālās orientācijas ticamību, par kādu paziņo patvēruma meklētāji. Valsts tiesas un tribunāli analizēja vairākus galvenos jēdzienus saistībā ar patvērumu, tādus kā vajāšana, pamatojoties uz reliģiju, un dažāda veida aizsardzības izmantošana (bēgļa statuss un alternatīvā aizsardzība), katrā lietā pamatojoties uz individuāliem apstākļiem.

Mazākaizsargātās grupas

Pagājušajā gadā uz starptautisko aizsardzību pieteicās vairāk nekā 24 000 nepavadītie nepilngadīgie. ES+ valstis apņēmas risināt problemātisko situāciju ar mazākaizsargātajām grupām, tādām kā nepavadītie nepilngadīgie, invalīdi, cilvēku tirdzniecības upuri, vardarbības un spīdzināšanas upuri, kā arī nodrošināt specializētas patvēruma procedūras, lai risinātu viņu vajadzības.

Uzlaboti pakalpojumi

Nemot vērā jaunākās izmaiņas ES patvēruma tiesību aktu paketē, daudzas ES+ valstis pārskatīja savu politiku par juridisko palīdzību, informāciju un skaidrojumu, lai uzlabotu šo pakalpojumu standartus. Šīs jomas 2014. gadā bija problemātiskas, jo īpaši sakarā ar pieaugošo vajadzību pēc specializētu resursu kopuma, kas bieži vien ir ierobežots.

Salīdzināmība

Dažādas dalībvalstis saņem dažādas pieteikumu iesniedzēju plūsmas un atšķirīgu iemeslu dēļ. Ziņojuma nodaļā par salīdzināmību ir norādīts, ka dažādi faktori, piemēram, diasporas esamība, patvēruma atzīšanas līmenis, vēsturiskās un valodas saiknes, dalībvalstu sniegtie pabalsti un pieteikuma apstrādes laiks, var ietekmēt patvēruma meklētāju lēmumu izvēlēties un dot priekšroku konkrētiem galamērķiem, bet nevienu no šiem faktoriem nevar apsvērt izolēti.

Nākotnes stratēģija

Pamatojoties uz 2014. gada debatēm, Komisija savā paziņojumā par *Eiropas Migrācijas darba kārtību (EAM)*, kas izdots 2015. gada maijā, iezīmēja jaunus virzienus Eiropas patvēruma politikā. Priekšlikums ietvēra tūlītēju reakciju, lai glābtu dzīvības jūrā, apkarotu noziedzīgās kontrabandas tīklus, reaģētu uz augstiem migrantu ierašanās līmeņiem ES teritorijā ar pārvietošanas pasākumiem, kā arī izstrādātu kopīgu pieeju pārceļšanās jomā. Daudzos šajos pasākumos EASO būs galvenā loma, tostarp tajos, kas ietilpst patvēruma pieteikumu kopīgas apstrādes, kontrabandas tīklu apkarošanas, pārvietošanas, pārceļšanās un uzņemšanas jomā.